

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ З ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

УДК 159.964.2

DOI: 10.31558/2786-8745.2022.1(1).13

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ПСИХОТЕРАПІЇ ОСОБИСТОСТІ У РОБОТІ ІЗ ПСИХОЛОГІЧНОЮ ТРАВМОЮ

Ілона Калашник

Анотація. У статті здійснено аналіз проблеми використання психокорекційних методів у психології. Доведено, що мистецтво є відображенням внутрішнього стану автора, це сприяє пізнанню змісту несвідомого. Мистецтво є каталізатором вираження внутрішніх переживань та травматичних почуттів. У статті наголошено, що образотворчий продукт є віддзеркаленням внутрішнього світу автора, а образ має «особистісний зміст», декодування якого можливе самим художником або фахівцем.

У статті увага акцентується на ефективності психоаналітичного використання проєктивних методів які дозволяють об'єктивувати системні характеристики психіки. Наголошено на ролі психологічної травми у житті особистості та її зв'язок із світоглядом особистості.

Застосування творчих методів самовираження особистості сприяє каналізації розкриття травмівних осередків. Встановлено, що метафоричні засоби вираження дозволяють суб'єкту розкривати ті відчуття які є неусвідомлюваними та блокуються психологічними захистами. Встановлено, що формалізований шлях пізнання психіки може породжувати викривлення отриманої інформації. Важливим у психоаналітичному застосуванні творчих методів відповідність діагностичній процедурі та методологічного розуміння фахівцем власної діяльності.

Ключові слова: психокорекційні методи, проєктивні методи, глибинно-психологічне пізнання, системні характеристики психіки.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку психологічної практики актуальним є віднаходження різних методів пізнання психіки особи. Поняття методів в психотерапії є розпливчатим та окреслюються у вигляді класифікації (динамічний напрям, біхевіоральний, гуманістичний та ін).

Аналіз останніх досліджень. Проблема методів психотерапії розкрито у дослідженнях М.Блейхер [2], Л.Ф. Бурлачук [3], Т. Линдсей [11], Б. Мурштейн [5], Е.Т. Со-

колова [10] Г. Ліндсе [18], Л.Ф. Бурлачук [3], Ю.С. Савенко [5], Л.Г. Терлецька [11], Е.Т. Соколова [10] Т.С. Яценко [13].

Словник довідник з психіатрії дає таке визначення «психотерапії» – «це вид лікування, при якому основним інструментом впливу на психіку хворого є слово лікаря. Психотерапія в широкому сенсі охоплює всю галузь спілкування лікаря і хворого [10]. С. Кратохвіл так окреслює психотерапію – «це цілеспрямована корекція розладів функцій організму пси-

хологічними засобами» [див. 6, с. 33]. За П. Жане психотерапія – «це використання психологічних знань для лікування різних хвороб»... «використання психологічних засобів для відновлення порушеної діяльності організму» [див. 7, с. 43]. П. Шнейдер пише: «психотерапія – це метод лікування психічних і соматичних розладів, викликаних нерозв'язаними інтропсихічними усвідомленими або неусвідомленими конфліктами, які вимагають від пацієнта участі та спільної роботи, бажання і вміння зав'язувати контакт, здатність налагодити психотерапевтичні відносини, які роблять можливим існування психотерапевтичного процесу, в якому основним способом комунікації є мова» [5, с. 21]. У науковій літературі визначають психотерапевтичні методи в яких використовується гіпнотичний вплив, та ті які не передбачають зміну свідомості суб'єкта. Так дана стаття зорієнтована на висвітлення методів які дозволяють здійснювати психотерапію без зміни свідомості суб'єкта.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Використання методів психотерапії особистості у роботі із психологічною травмою у вітчизняній психології досліджено не повною мірою.

Метою статті є розкриття особливостей застосування методів психотерапії у роботі з психологічною травмою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зосередимо увагу на найбільш розповсюджених підходах до корекції особистості. До методів які не використовують гіпнотичний вплив відносять психоаналіз, трансактний аналіз, екзистенційну, біхевіоральну, розмовну терапію та ін. Коротко окреслимо дані підходи. Метод психоаналізу спрямований на переведення несвідомих конфліктів суб'єкта у

свідомі та створення умов для їх повторного переживання з метою аналізу впливу цих переживань на психіку суб'єкта. В основі трансактного аналізу лежить розігрування типових ситуацій, що дозволяють визначити стани «Его». У біхевіоральній терапії позитивний ефект, заснований на феномені згасання реакції. Даний підхід застосовується у поєднанні з когнітивною формою раціональної терапії. Розмовна терапія – спрямована на надання допомоги суб'єкту у вербалізації емоційних переживань для усунення патологічної симптоматики.

Гештальт-терапія в основі якої лежить концепція про те, що особу сприймає зовнішній світ, конструюючи форми (фігури) – гештальти, тобто в образному вигляді. Екзистенційно-гуманістична терапія – суб'єкт потенційно здатен розширювати власну самосвідомість, що веде до подолання екзистенційної тривоги. До методів практичної корекції відносять: психодраму, ігротерапію, арттерапію, музикотерапію, бібліотерапію, танцювальну терапію, проєктивний малюнок, складання історій, сказкотерапія, куклотерапія, а також психогімнастичні методи та поведінкової корекції. Перелічені методи використовуються психологами у ракурсі парадигми в якій вони знаходиться [6, 9]. В основі перелічених вище методів лежать різні концепції щодо розуміння психіки особистості, різні прийоми які дозволяють об'єктивувати внутрішній світ особистості. Єдиним для вищезгаданих підходів є спрямованість на вирішення внутрішніх проблем особи.

Пошук методів які дозволили б здійснювати психотерапію несвідомі тенденції психіки, а з тим і здійснювати психоко-рекційний вплив. У психоаналітичній літературі наголошується, що несвідомому притаманна активність до прояву у свідомості в символічному вигляді (малювання,

ліплення тощо). Такі прояви реалізуються у продуктах творчості, що передбачає спонтанність поведінки суб'єкта. У науковій літературі [2, 5, 7, 10, 12, 13] стверджується, що використання у процесі роботи психолога мало структурованого стимульного матеріалу актуалізує проєкції та дозволяє пізнавати фіксовані переживання суб'єкта. Тому умовою будь-якого проєктивного дослідження є невизначеність тестової ситуації, що нівелює тиск реальності та спонукає суб'єкта до актуалізації спонтанної поведінки. Пізнання внутрішнього світу особи передбачає виключення досліджень, умовою яких є виявлення загальних закономірностей та співставлення із «середньою особою», як у стандартизованих тестових методиках. Проєктивні методики дозволяють дослідити об'єктні відношення, адже суб'єкт перебуває у невизначеній ситуації та отримує свободу вибору.

Близькими до проєктивних методик є методи візуалізації. У психотерапевтичній енциклопедії [9] представлено опис методик візуалізації які спрямовані на відтворення і управління зоровими образами у внутрішньому, суб'єктивному просторі особи. Можливості застосування методик візуалізації визначаються теоретичною концепцією, в рамках якої розроблений основний психотерапевтичний метод. Образи візуалізації в психоаналітичній психотерапії розглядаються як одна з форм отримання матеріалу для аналізу. В гуманістичній психотерапії емоції, пов'язують з образом, та трактуються як повернення до повторного переживання емоційного психотравмуючого досвіду.

У гештальт-терапії взаємодію з відтвореним чином частини особи розглядається як важливий етап більшості психотерапевтичних процедур і експериментів. У сучасних екзистенціальних підходах, переживання емоцій, пов'язаних з мимовільними візуальними образами, виступає як істотний елемент екзистенціального досвіду і особового зростання в цілому.

У когнітивній психотерапії зорові образи є еквівалентами когніцій і разом з ними складають так званий план автоматизованого мислення, елементами якого може бути – мимовільне створення образу можливих, як правило негативних, наслідків [9]. Таким чином використання методів візуалізації не передбачають об'єктивування глибинно-психологічних механізмів. Такі, методи використовуються у напрямку повернення до повторного переживання, конструювання майбутнього, що не передбачають подальшу проробку та глибинний аналіз отриманого матеріалу.

У психоаналітичному словнику, проєкція окреслюється як – «сприйняття психічного образу як об'єктивної реальності». У психоаналізі стверджується що «проєкція є процес засобом якого імпульси, бажання, внутрішні об'єкти локалізуються уявою в будь-якому зовнішньому об'єкті по відношенню до індивіда» [8]. У традиційному застосуванні проєктивних методик («Будинок. Дерево. Людина», «Дерево», «Людина», «Малюнок сім'ї», «Піктограма», «Автопортрет», «Карта світу», «Вільний малюнок», «Неіснуюча тварина», «Родина тварин», «Красивий малюнок» та ін.) є заданість та ключ інтерпретації, що наближає таку роботу до тестової. Так тестові малюнкові методики завдяки критеріям оцінки рівня розумового розвитку, емоційних станів, особистісних показників (інтровертованість, екстравертованість), дозволяють виявити порушення у психічному розвитку на вікових етапах, асоціальні тенденції тощо [6, 9, 10, 12].

На сьогодні існують такі групи проєктивних методик: конститутивні (структуровані як приклад, тест Роршаха); конструктивні (створення з оформлених деталей осмисленого цілого див.

тест Світу); інтерпретативні (інтерпретація будь якої події, ситуації (див. тест тематической апперцепции); катартичне (здійснення ігрової діяльності у особливо організованих умовах («Психодрама»); експресивні (малювання на вільну або задану тему (див. тест тематичної апперцепції); імпресивні – перевага одних стимулів інших (див. тест Люшера); адитивні (завершення речень (див. методику незакінченні речення) [11, с. 167]. Діагностика здійснюється за окремими показниками (розмір малюнка, особливості його розташування на папері, реалістичність образів, використана кольорова гамма тощо) без діалогічної взаємодії з автором малюнку. Такі стандартизовані тестові інтерпретації спираються на поняття норми та відхилення.

У науковій літературі М.Блейхер [2], Л.Ф.Бурлачук [3], Т.Линдсей [18], Б.Мурштейн [див.: 5], Е.Т.Соколова [10] виокремлюють проєктивний малюнок як один із методів групової психотерапії. Проєктивний малюнок також може окреслюватися як проєктивна арт-терапія, що включає в себе не тільки малювання, а й ліплення, моделювання тощо. В науковій літературі стверджується, що у суб'єкта від народження закладена здатність до проєктування своїх внутрішніх переживань у візуальній формі. Образотворчий продукт виступає віддзеркаленням внутрішнього світу автора. Образ має «особистісний зміст», декодування якого можливе самим художником або фахівцем, який здатний тлумачити незрозумілий сенс спонтанної творчості.

Р.Б. Хайкін зазначає, що під час інтерпретації малюнку пріоритетності можуть набувати лінія, форма, колір, особливості оформлення особою композиції, перспективи, пропорції, штрихи, освітлення тощо [11]. Близької позиції дотримуються М.Е. Бурхліво та Дж. Аллан, Р. Ферс. Дослідники стверджують, що необхідно вра-

ховувати формально-стильові особливості зображення, їх частоту, значимість для автора. Дослідники наголошують, що символіка малюнків має універсальний зміст, так наприклад сонце уособлює теплоту, щирість, любов або ж авторитет значущої людини, страх [див.: 4]. Так дослідники наголошують на стандартизованому розумінні значення символіки психомалюнків, що нівелює індивідуальний підхід до розуміння психіки особи.

У дослідженнях В. Оклендера містяться інструкції, для роботи з проєктивними малюнками. Наведемо деякі з них: дайте можливість суб'єкту розповісти про свій твір та прокоментувати ті або інші частини малюнку; запропонуйте описати роботу від першої особи, та для кожного з елементів зображення; перше запитання психолога повинно бути більш «об'єкт»-зорієнтоване, друге, – більш «эго»-зорієнтоване, а відношення протагоніста до сказаного перевіряється як по вербальних, так і по невербальних реакціях; спонукайте клієнта фокусувати увагу на кольорі; прагніть фіксувати особливості інтонації, положення тіла, вираз обличчя, ритм дихання протагоніста; надайте протагоністу можливість працювати в зручному для нього темпі; виділяйте в роботах клієнта найбільш суттєві теми і образи. [цит. по: 14]. Отже у роботі В. Оклендера роль індивідуальної неповторності психіки суб'єкта також невраховується. Стверджується, що слідуючи рекомендаціям, психолог здатен здійснити діагностику та корекцію, від нього вимагається слідувати вищевказаним інструкціям. Стандартизоване тлумачення символів, урахування їх кольорової гами, частоти повторюваності тощо, звужує можливості пізнання глибинних аспектів психіки.

Проблеми психокорекції засобами проєктивного малюнку відображено у роботах Е. Ульмана, Ф. Кейна, М. Бетен-

ські. Дослідники наголошують що через зображення на малюнку суб'єкт виражає свої емоції і відчуття. В образотворчому продукті відбивається попередній емоційний досвід суб'єкта. Так П.Янішин окреслює специфічні особливості малюнкової проєкції:

1. Всі поведінкові маніфестації, що виявляються в графічній продукції або супутні малюванню, детерміновані і мають діагностичне значення.

2. Акт малювання розглядається як творчий, що припускає активність суб'єкта.

3. Об'єктом проєктивного дослідження є цілий спектр особливостей (зрілість, інтегрованість особи, «пряма» і компенсаторна форма самооцінки, наявність тривоги, страхів, агресивності, установок і так далі).

4. Метод (як вербально так і невербально дозволяє здійснювати цілісне бачення психіки особи.

5. Невербальна фаза майже повністю не структурована, що полегшує проєкцію.

6. Малюнок - полегшує самовираження суб'єкта.

7. Акт малювання часто провокує сильні емоції так, що в процесі або після малювання суб'єкт може візуалізувати пригнічений або частково витиснений матеріал.

8. Подальше обговорення можливо інтерпретувати, асоціювати з малюнком, тобто продовжити проєкцію далі [12].

Таким чином виокремлення дослідником таких особливостей малюнкової проєкції, дозволяє стверджувати, що використання проєктивного малюнку є можливим у пізнанні глибинно-психологічних детермінант психіки суб'єкта.

Проєктивні методики як інструмент дослідження несвідомого представлено у роботах Г.Ліндсе [18], Л.Ф.Бурлачук

[3], Ю.С.Савенко [5], Л. Г. Терлецька [11], Е.Т. Соколова [10] Т.С.Яценко [13]. Так Л. Г. Терлецька зазначає, що “зміст графічного зображення виявляється психологічно дуже складним – у ньому в єдиній, злитій формі представлені й образ, і відношення людини до світу, і особистісний досвід переживання суб'єкта”, тому інтерпретаційна робота психолога-практика “розглядається більше як мистецтво, ніж як професійно вивірені правила й алгоритми” [див.: 11, с. 97]. Близької позиції дотримується Л.Ф.Бурлачук він відзначає, що унікальний матеріал, який отримується дослідником при роботі з проєктивними методиками, є багатоплановим та дозволяє обрати різні рівні аналізу (що є неможливим при роботі з традиційними психометричними тестами) [3, с. 26]. Так дослідники наголошують на унікальності отриманого малюнкового матеріалу, наближеність його до індивідуальності суб'єкта. Тестовий підхід може породжувати артефакти через викривлення отриманої інформації, що призводить до нівелювання унікальності психіки особи.

На можливостях дослідження несвідомого за допомогою проєктивних методик наголошував Г.Мюррей. Створюючи методику тематичної апперцепції (одну з перших проєктивних методик), дослідник припускав, що з її допомогою можливо вивчити неусвідомлювані потреби, конфлікти, тенденції особи, а також неконвенціональні, пригнічені форми поведінки. Дослідник припускав, що зазвичай спостережувана поведінка неінформативна відносно дійсних спонук особи. Тому багатозначність стимулу, властива проєктивним методикам, розглядалася як одна з умов провокації несвідомих фантазій, в яких знаходили задоволення пригнічені бажання [12, с. 624]. Близької позиції дотримується Г.Ліндсей він наго-

лошує, що проектні методики є найбільш чутливим інструментом для виявлення невідомих аспектів поведінки суб'єкта [13].

Згідно Х.І.Айзенку, проектна техніка – це група психологічної техніки, яка претендує на розкриття прихованих базових структур особи і мотивації суб'єкта за допомогою організації ним відповідей або операції матеріалом або стимулами у вільній, необмеженій манері не оглядаючись на задалегідь запропоновану систему правильних або неправильних відповідей [11]. Г. М. Ферс, який зазначає, що одна із головних небезпек проективних методик є нівелювання індивідуальної неповторності кожної психологічної роботи з протагоністом, тобто зведення її до певних усталених параметрів (див.: [там само]). Таким чином проективним методикам властива багатозначність стимулів, вони визначаються як найбільш чутливий інструмент пізнання несвідомого

На можливостях глибинного дослідження психіки засобом психомалюнку наголошує Т.С. Яценко. Розроблений дослідницею метод комплексу тематичних психомалюнків дозволяє пізнавати базові форми захисту (логіку несвідомого) психіки. Психодинамічний аналіз комплексу тематичних психомалюнків забезпечує бачення логіки несвідомого які відрізняється від логіки свідомості. Дослідниця зазначає, що діалог з автором малюнків має яскраво виражену психодіагностичну спрямованість, наближає до прояснення логіки несвідомого. Т.С. Яценко зазначає: «Працюючи з вербально-невербальним матеріалом, психолог лише по-новому розставляє акценти, завдяки об'єктивуванню системних характеристик і логічних взаємозв'язків в матеріалі автора, виявляє спрямованість психіки [12, с. 126]. Дослідниця стверджує, що архетипи які виражають психічний зміст в образній формі, дають можливість досліджувати

алогічний і, часто, ірраціональний зміст психіки, що пов'язаний як правило з едіпальними залежностями.

Архетипи, за допомогою символіки, дозволяють прояснити глибинний зміст, доторкнутися до індивідуально-неповторної логіки несвідомого. Т.С. Яценко наголошує, «символ здатний суміщати в собі різні, іноді діаметрально протилежні значення, тому «символи не можна розуміти анатомічно - їх слід розуміти психологічно, як образи» [13, с.131]. Т.С.Яценко відмічає, що «архетипи – це не лише здатність психіки передавати зміст в образах, а й можливість пізнавати логічний зміст несвідомого» [13, с. 126]. Таким чином пізнання глибинних детермінант психіки суб'єкта є можливим завдяки застосуванню тематичних психомалюнків.

Висновки. Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що стандартизована діагностика здійснюється за визначеними показниками без діалогічної взаємодії з автором малюнку, що само по собі виключає можливість пізнання взаємозв'язків між свідомим та несвідомим. Формалізований шлях пізнання підхід може породжувати артефакти через викривлення отриманої інфармації адже невраховується індивідуальність самого суб'єкта. Наголошується, що образотворчий продукт виступає віддзеркаленням внутрішніх станів які переживає автор, тому стандартизована інтерпретація звужує можливості пізнання глибинних аспектів психіки. Психодіагностичне застосування традиційних проективних методик передбачає відповідність діагностичної процедури вимогам цілісного розуміння психіки суб'єкта в єдності її свідомих і невідомих аспектів. Проективні методики у традиційному їх використанні не дають уявлення про системні характеристики психіки в єдності свідомих і невідомих аспектів. Так, при застосуванні методи-

ки Дім дерево людина, Малюнок сімі та ін, ставиться акцент на проєкції, коли включається діалог, що не сприяє розкриттю системних характеристик психіки. Увага зосереджується лише на зв'язку кольору з емоціями. У такій роботі психолог не торкається базових форм захисту, що унеможливує основне спрямування аналізу яке дозволяє розкрити енергетичну спрямованість психіки.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Розкриття можливостей глибинно-психологічної допомоги засобами мистецтва особам, що мають психологічні травми.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Блейхер В.М., Крук І.В. Патопсихологічна діагностика. Київ. 1986. 280 с.
2. Бурлачук Л.Ф. Введення у проєктивну психологію. Київ. «Ніна-Центр», 1997. 126 с.
3. Гудман Р. Обговорення та створення дитячих малюнків. *Практикум з арт-терапії*. Київ. 2000. 154 с.
4. Ісуріна Г. Л. Механізми психологічної корекції особистості процесі груповий психотерапії у світлі концепції відносин. *Групова психотерапія*. Київ. 1990. 208 с.
5. Карвасарський Б.Д. Клінічна психологія: підручник. Пітер, 2004. 960 с.
6. К'єл Р. Групова психотерапія. Київ, 2002. С. 216, 238.
7. Райкрофт Ч. Критичний словник психоаналізу. Київ., 2004. 288 с.
8. Рудестам К. Групова психотерапія. Психокорекційні групи: теорія та практика / Пер. з англ. / Загал. ред. та вступ. ст. Л. П. Петровський. М., 1993. 368 с.
9. Словник-довідник психіатричних термінів: навчальний посібник для студентів медичних вищих навчальних закладів ІV рівня акредитації / Г.М.Кожіна, Г.О. Самардакова, В.І. Коростій та ін. Харків. 2012. 162 с.
10. Терлецька Л. Психокорекція засоба-

ми малюнку: посібник. Київ. Головник. 2006. 154 с.

11. Шостром Е. Терапевтична психологія: основи консультування та психотерапії / Е. Шостром, Л. Браммер / Пер. з англ. В. Абабкова, В. Гаврилова. Харків, 2002. 624 с.

12. Юнг К. Г. Практика психотерапії/ Пер. А. А. Спектор. Київ., 2003. 384 с.

13. Яценко Т. С. Основи глибинної психокорекції: феноменологія, теорія і практика. Навч. посіб. Київ. 2006. 382 с.

14. Korner A.F. Theoretic consideration concerning the Scope and limitation of projective technique. *Handbook of projective techniques* / B.J. Murstein. London, 1965. P. 23

15. Lindzey Y. Projective techniques and gross- culture research. New York: Appleton, 1961. 45p.

REFERENCES

1. Bleikher V., Kruk I. Patopsykholohichna diahnostyka Kyiv. [Pathopsychological diagnostics.]1986. 280 s
2. Burlachuk L.F. Vvedennia u proektyvnu psykholohiiu. [Introduction to projective psychology.] Kyiv. «Nina-Tsentr», 1997. 126 s.
3. Hudman R. Obhovorennia ta stvorennia dytyachykh maliunkiv [Discussing that creation of baby babies] // Praktykum z art-terapii. Kyiv, 2000. 154 s.
4. Isurina H.L. Mekhanizmy psykholohichnoi korektsii osobystosti protsesi hrupovy psykhoterapii u svitli kontseptsii vidnosyn.[Mechanisms of psychological correction of the specificity of the process of group psychotherapy in the light concept of vision] / Hrupova psykhoterapiia. Kyiv. 1990. 208 s.
5. Karvasarskii B.D. Klinichna psykholohiia: [Clinical psychology] Pidruchnyk. Piter, 2004. 960 s.
6. Kiel R. Hrupova psykhoterapiia. [Group psychotherapy.] Kyiv, 2002. S. 216.
7. Raikroft Ch.. Krytychnyi slovnyk

psykhoanalizu. [Critical dictionary of psychoanalysis.] Kyiv., 2004. 288 s.

8. Rudestam K. Hrupova psykhoterapiia. Psykhokorektsiini hrupy: teoriia ta praktyka [Group psychotherapy. Psychocorrection groups: theory and practice] / Per. z anhl. / Zahaln. red. ta vstup. st. L. P. Petrovskiy. Moskva, 1993. 368 s

9. Slovnyk-dovidnyk psykhiatrychnykh terminiv [Dictionary of psychiatric terms]: navchalnyi posibnyk dlia studentiv medychnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv IV rivnia akredyatsii / H.M.Kozhina, H.O. Samardakova, VI. Korostii ta in. Kh. 2012. 162 s

10. Terletska L. Psykhokorektsiia zasobamy maliunku [Psychocorrection with a little help] : Posibnyk. Kyiv. Holavnyk. 2006. 154 s.

11. Shostrom E. Terapevtychna psykhohiia: osnovy konsultuvannia ta psykhoterapii [Therapeutic psychology: the basics of

counseling and psychotherapy] / E. Shostrom, L. Brammer / Per. z anhl. V. Ababkova, V. Havrylova. - Kharkiv, 2002. 624 s.

12. Yunh K. H. Praktyka psykhoterapii [The practice of psychotherapy] / Per. A. A. Spektor. Kyiv., 2003. 384 s.

13. Yatsenko T. S. Osnovy hlybynoi psykhokorektsii: fenomenolohiia, teoriia i praktyka [Fundamentals of clay psychocorrection: phenomenology, theory and practice] : Navch. posib. Kyiv. 2006. 382 s.

14. Korner A.F. Theoretic consideration concerning the Scope and limitation of projective technique // Handbook of projective techniques / B.J. Murstein. – London, 1965. P. 23.

15. Lindzey Y. Projective techniques and gross- culture research // New York: Appleton, 1961. 45p.

USE OF PERSONALITY PSYCHOTHERAPY METHODS IN WORKING WITH PSYCHOLOGICAL TRAUMA

Ilona Kalashnyk

Abstract. *The article analyzes the problem of using psychocorrective methods in psychology. It has been proven that art is a reflection of the inner state of the author; it contributes to the knowledge of the content of the unconscious. Art is a catalyst for expressing inner experiences and traumatic feelings. The article emphasizes that the artistic product is a reflection of the inner world of the author; and the image has a «personal meaning», which can be decoded by the artist himself or a specialist.*

The article focuses on the effectiveness of the psychoanalytical use of projective methods that allow objectifying the systemic characteristics of the psyche. Emphasis is placed on the role of psychological trauma in the life of the individual and its connection with the worldview of the individual.

The use of creative methods of personal self-expression contributes to the channeling of the disclosure of traumatic centers. It was established that metaphorical means of expression allow the subject to reveal those feelings that are unconscious and blocked by psychological defenses.

It has been established that the formalized way of knowing the psyche can cause distortion of the received information. Important in the psychoanalytic application of creative methods is the compliance with the diagnostic procedure and the specialist's methodological understanding of his own activity.

Keywords: *psychocorrective methods, projective methods, deep psychological knowledge, systemic characteristics of the psyche.*

Відомості про авторів: Ілона Вікторівна Калашник, Кандидат психологічних наук, доцент, Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького, <https://orcid.org/0000-0002-3797-2378>

Information about authors: Ilona Kalashnyk, Candidate of psychological sciences, associate professor, Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University, e-mail: ilona8394@gmail.com